

Гришук Аліна Борисівна,

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА: ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

На сьогодні корупція є одним із негативних наслідків порушення принципів прозорості, підзвітності та законності у діяльності органів державної влади, яка підриває якість, ефективність діяльності органів влади, а також знижує довіру громадян до діяльності державних інституцій. Не дивлячись на воєнний стан, все ж негативне явище корупції проявляється у сфері державного регулювання та потребує ефективних механізмів протидії, зокрема й превентивних. Одним із ефективних інструментів протидії корупції є антикорупційна експертиза нормативно-правових актів та їх проектів.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про запобігання корупції», антикорупційна експертиза – це діяльність із виявлення в нормативно-правових актах, проектах нормативно-правових актів положень, які самостійно чи у поєднанні з іншими нормами можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень або правопорушень, пов'язаних з корупцією [1].

Необхідно зазначити, що у Роз'ясненні Міністерства Юстиції України зазначається, що: «серед основних факторів, що можуть сприяти виникненню корупції в державі, насамперед, є нормативно-правові акти, що видаються державними органами. Так, зокрема однією з умов виникнення корупції в Україні є недосконалість законодавства, що дозволяє хапким на руку посадовим особам використовувати надані їм службові повноваження та пов'язані з цим можливості для одержання неправомірної вигоди або приймати обіцянки такої вигоди для себе чи інших осіб, уникаючи при цьому покарання» [2].

Відповідно до зазначеного слід підкреслити, що у статті 55 Закону України «Про запобігання корупції» визначено мету проведення антикорупційної експертизи, яка полягає у виявленні в чинних нормативно-правових актах та проектах нормативно-правових

актів факторів, що сприяють або можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень, та розробленні рекомендацій стосовно їх усунення [1].

А. Ю. Олійник, Ю. В. Оніщик до ознак, що характеризують поняття антикорупційної експертизи нормативно-правових актів (НПА) та проектів нормативно-правових актів (НПА), відносять: «а) діяльність державних і суспільних суб'єктів, що урегульована нормами права; б) виявлення в чинних НПА та їх проектах певних факторів; в) названі фактори сприяють чи можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень; г) розроблення рекомендацій щодо усунення таких факторів; г) названі рекомендації підлягають обов'язковому оприлюдненню» [3, с. 150].

Обов'язкова антикорупційна експертиза відповідно до статті 55 Закону України «Про запобігання корупції» здійснюється Міністерством юстиції України, крім антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, внесених на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України, яка здійснюється комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належить питання боротьби з корупцією. Міністерство юстиції України визначає порядок і методологію проведення ним антикорупційної експертизи, а також порядок оприлюднення її результатів. Обов'язковій антикорупційній експертизі, яка проводиться Міністерством юстиції України, підлягають усі проекти нормативно-правових актів, що вносяться на розгляд Кабінету Міністрів України [1].

У Наказі Міністерства Юстиції України «Деякі питання проведення антикорупційної експертизи» від 18.03.2015 № 383/5 зазначається, що: «Антикорупційна експертиза чинних нормативно-правових актів здійснюється щодо законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України у таких сферах: 1) прав та свобод людини і громадянина; 2) повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 3) надання адміністративних послуг; 4) розподілу та витрачання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів; 5) конкурсних (тендерних) процедур. Антикорупційна експертиза чинних нормативно-правових актів проводиться згідно зі щорічним планом, що затверджується Міністерством юстиції України до 31 грудня [4].

Слід наголосити на тому, що громадськість також долучається до проведення антикорупційної експертизи та її проведення.

Відповідно до п. 7 статті 55 Закону України «Про запобігання корупції» у якому зазначається, що : «за ініціативою фізичних осіб, громадських об'єднань, юридичних осіб може проводитися громадська антикорупційна експертиза чинних нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів. Проведення громадської антикорупційної експертизи чинних нормативно-правових актів, проектів нормативно-правових актів, а також оприлюднення її результатів здійснюються за рахунок відповідних фізичних осіб, громадських об'єднань, юридичних осіб або інших джерел, не заборонених законодавством. Результати антикорупційної експертизи, в тому числі громадської, підлягають обов'язковому розгляду суб'єктом видання (прийняття) відповідного акта, його правонаступником або суб'єктом, до якого перейшли відповідні нормотворчі повноваження у даній сфері [1].

Антикорупційну експертизу поділяють на види за різними критеріями, зокрема за класифікацією Олійник А.Ю., Оніщик Ю.В. вона поділяється на такі види: «1) об'єктом проведення; 2) суб'єктами проведення експертизи; 3) видами НПА і проектів НПА; 4) обов'язковістю врахування результатів експертизи; 5) іншими критеріями» [3, с. 151].

Отже, антикорупційна експертиза є важливим та потрібним інструментом запобігання та протидії корупції, оскільки за її допомогою можна своєчасно виявляти та усувати законодавчі прогалини, що створюють можливі ризики щодо діяльності органів державної влади. На сьогодні цей механізм забезпечує прозорість та законність діяльності органів державної влади, а також забезпечує перевірку правових норм на наявність корупціогенних факторів, сприяє підвищенню прозорості правового регулювання та формує основу для ефективного запобігання та протидії корупції. Важливим також є й те, що антикорупційна експертиза може проводитись не лише органами державної влади, а й за ініціативи громадськості у формі громадської експертизи.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
2. Антикорупційна експертиза як засіб запобігання корупції: Роз'яснення Міністерства Юстиції України від 21.05.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-12#Text>

3. Олійник А. Ю., Оніщик Ю. В. Поняття та види антикорупційної експертизи нормативно-правових актів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 148–151.

4. Деякі питання проведення антикорупційної експертизи : Наказ Міністерства Юстиції України від 18.03.2015 № 383/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0303-15#Text>

Дніпров Олексій Сергійович,

ректор Київського національного університету будівництва і архітектури, доктор юридичних наук, старший дослідник

Нікітін Володимир Вікторович,

завідувач кафедри права та публічного управління Київського національного університету будівництва і архітектури, доктор юридичних наук

Мартиненко Наталія Василівна,

доцент кафедри права та публічного управління Київського національного університету будівництва і архітектури, доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування

ПІДГОТОВКА ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ ЯК ЗАПОРУКА БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ ТА ДЛЯ ПОВОСННОЇ ВІДБУДОВИ

У суспільствах, де корупція стала нормою, люди живуть у відчутті повного безправ'я: закони на папері є, проте всі чудово розуміють, що вони нікого не зобов'язують і не захищають [1]. У підсумку держава та її інститути втрачають будь-яку довіру громадян.

На сучасному етапі корупційні правопорушення залишаються однією з найнебезпечніших проблем, які проникають у найважливіші сфери суспільства й серйозно дестабілізують економіку країни. Виявлення та розслідування таких діянь значно ускладнене через необхідність детального вивчення руху грошових коштів, пошуку ознак незаконних дій та обробки величезної кількості документів. Для цих злочинів характерна слабо виражена слідова база й практично повна відсутність свідків, адже всі залучені сторони – і той, хто дає хабар, і той, хто його приймає, і посередники – однаково зацікавлені в тому, щоб угода залишилася прихованою. Саме тому доведення факту